

فہرست جزو اول منتخب التواریخ بدائوی

صفحہ

۸	طبقہ اول غزنویہ
ایضا	سلطان ناصر الدین سبکتگین
۹	یمین الدولہ سلطان محمود بن ناصر الدین غزنوی
۲۰	سلطان محمد بن سلطان محمود غزنوی
ایضا	شہاب الدولہ سلطان مسعود بن محمود
	قصیدۂ ضیائی فارسی در مدح بیغو - یکی بردیف گریستن
۲۳	و یکی بردیف خلدیدن
۳۰	منوچہری
ایضا	سلطان مودود بن مسعود بن محمود
۳۳	سلطان مسعود بن مودود بن مسعود بن محمود
ایضا	سلطان علی بن مسعود بن محمود
۳۴	سلطان عبد الرشید بن محمود
ایضا	سلطان فرخ زاک بن مسعود بن محمود
۳۵	سید السلاطین ابراہیم بن محمود

- ۳۶ .. .. مسعود سعد سلمان
- ۳۷ .. .. ابو الفرج رونی
- ۳۸ .. .. عماد الدین مسعود بن ابراہیم بن سلطان مسعود
- ایضا .. .. سلطان شیرزاد بن مسعود بن ابراہیم
- ایضا .. .. سلطان ارسلان شاہ بن مسعود بن ابراہیم
- ۳۹ .. .. سلطان بہرام شاہ بن مسعود بن ابراہیم
- ایضا .. .. ذکر حکیم منائی رح
- ایضا .. .. سید حسن غزنوی
- ۴۰ .. .. مکتوب حکیم منائی رح
- ۴۳ .. .. خسرو شاہ بن بہرام شاہ
- ۴۵ .. .. خسرو ملک بن خسرو شاہ
- ۴۶ .. .. طبقات دوم غوریہ
- ایضا .. .. سلطان معز الدین محمد ابن سام غوری
- ۵۱ .. .. وفات سلطان غیاث الدین غوری
- ۵۳ .. .. امام فخر الدین رازی
- ۵۴ .. .. نازکی سراغہ
- ایضا .. .. قاضی حمید بلخی
- ایضا .. .. سلطان قطب الدین ایبک
- ۶۱ .. .. سلطان آرام شاہ بن قطب الدین ایبک
- ۶۲ .. .. سلطان شمس الدین ایلتمش الخطاب بہ یمین امیر المومنین
- ۶۵ .. .. ناصر بن شاعر

صفحه

۶۵	.. .. .	امیر روحانی شاعر .. .. .
۶۸	.. .. .	حکایت غریب .. .. .
۶۹	.. .	سلطان رکن فیروز شاه بن شمس الدین .. .
۷۰	.. .. .	استاذ الشعرا شهاب مهمره بداونی و قصائد او .. .. .
۷۵	.. .. .	قصیده او بالتزام لفظ - موی - مور .. .. .
۸۰	..	قصیده او بالتزام چهار چیز - کرگ و گرگ و فیل و شیر ..
۸۳	.. .. .	سلطان رضیه بنت سلطان شمس الدین .. .. .
۸۵	.. .. .	سلطان معز الدین بهرامشاه بن شمس الدین .. .. .
۸۷	..	سلطان علاء الدین محمود شاه بن رکن الدین فیروز شاه ..
۸۹	..	سلطان ناصر الدین محمود بن شمس الدین ایلتمش ..
۹۳	.. .. .	وفات مخدوم گنج شکر رح .. .. .
ایضا	.. .. .	وفات شیخ بهاء الدین زکریای ملتانى رح .. .. .
۹۴	.. .. .	شمس الدین دبیر .. .. .
ایضا	.. .. .	قصیده خسرو رح .. .. .
۹۶	.. .. .	قصیده عمید لویکی بردیف ناخن .. .. .
۹۹	.. .. .	وله فی الحمد .. .. .
۱۰۱	.. .. .	وله فی النعت .. .. .
۱۰۵	.. .. .	ایضا فی التوحید .. .. .
۱۰۹	.. .. .	ایضا در مدح بردیف بنده .. .. .
۱۱۳	.. .. .	ایضا بردیف کشتی .. .. .
۱۱۶	.. .. .	ایضا بردیف آهو .. .. .

صفحه

۱۱۹	.. .. .	ایضا بردیف روزه
۱۲۳	.. .. .	ایضا بردیف کرده ام
۱۲۷	.. .. .	سلطان غیاث الدین بلبن خور
		مرثیه میر حسن رح در واقعه سلطان محمد بن سلطان غیاث الدین
۱۳۱	.. .. .	بلبن خور
		گرفتاری امیر خسرو رح بدست مغولان و مرثیه گفتن او در
۱۳۷	.. .. .	احوال قیدیان
		سلطان معز الدین کدقباد بن سلطان ناصر الدین ابن
۱۵۷	.. .. .	سلطان غیاث الدین بلبن
۱۶۵	.. .. .	سلطان شمس الدین کیکاه
۱۷۰	.. .. .	شهادت سیدی سواه
۱۷۲		سلطان علاء الدین خلجی و کدخدائی خضر خان با دولرانی
۲۰۰	.. .. .	ذکر امیر خسرو و میر حسن رحمة الله علیهما
۲۰۲	.. .. .	سلطان شهاب الدین بن علاء الدین خلجی
۲۰۳		سلطان قطب الدین مبارک شاه بن علاء الدین خلجی
۲۱۳	.. .. .	حکایت فرزدق شاعر
۲۲۱	.. .. .	غیاث الدین تغلق شاه
۲۲۵	.. .. .	سلطان محمد عادل بن تغلق شاه ممدوح بدر چاچ
۲۲۸	.. .. .	ذکر رواج دادن تنگه مس بجای تنگه نقره
۲۴۱	.. .. .	ذکر بدر چاچ و شاهنامه او
ایضا	.. .. .	سلطان فیروز شاه بن ملک رجب

صفحه

- ذکر ملک احمد ولد امیر خسرو رح و دخلهای او
 ۲۵۵ .. .. . در کلام متقدمین .. .. .
 ۲۵۷ .. .. . سلطان تغلقشاه بن فتح خان بن سلطان فیروز
 ۲۵۸ .. .. . ابوبکر شاه بن ظفر خان بن فتح خان بن فیروز شاه
 ۲۶۲ .. .. . سلطان محمد شاه بن فیروز شاه .. .. .
 ۲۶۳ سلطان علاء الدین سکندر شاه بن محمد شاه بن فیروز شاه
 ۲۶۴ .. .. . سلطان محمود شاه بن محمد شاه .. .. .
 ۲۶۹ .. .. . آمدن امیر تیمور صاحبقران .. .. .
 ۲۷۷ .. .. . قاضی ظهیر دهلوی و قصاید او .. .. .
 ۲۸۴ .. .. . مسند عالی خضر خان بن ملک الشرق بن ملک سلیمان
 ۲۸۹ .. .. . سلطان مبارک شاه بن خضر خان بن ملک سلیمان .. .. .
 ۳۰۰ .. .. . سلطان محمد شاه بن فرید خان .. .. .
 ۳۰۵ .. .. . سلطان علاء الدین بن محمد شاه بن مبارکشاه .. .. .
 ۳۰۶ .. .. . سلطان بهلول بن کالا لودی .. .. .
 ۳۱۳ .. .. . سلطان سکندر بن سلطان بهلول ابن کالا .. .. .
 ۳۱۹ .. .. . وقوع زلزله عظیم .. .. .
 ۳۲۳ .. .. . ذکر برهمن شاعر .. .. .
 ایضا .. .. . ذکر علمای کبار زمان سلطان سکندر لودی .. .. .
 ۳۲۵ .. .. . ذکر جمالی کذبوی دهلوی .. .. .
 ۳۲۶ .. .. . سلطان ابراهیم بن سکندر لودی .. .. .
 ۳۳۱ .. .. . سبب عزیمت پاپر پادشاه بجانب هند .. .. .

۳۳۷	..	..	..	ظهیر الدین محمد بابر پادشاه غازی
۳۴۱	..	..	..	ذکر شیخ زین خان خوافی
۳۴۲	..	..	..	مولانا بقائی
ایضا	..	..	..	مولانا شهاب الدین معنائی
ایضا	..	..	..	میر جمال الدین محدث
۳۴۳	..	..	..	اختراع خط بابری
۳۴۴	..	..	..	نصیر الدین محمد همایون پادشاه غازی
۳۵۹	..	..	..	شیر خان بن حسن خان سور
۳۷۱	..	..	..	حکایت عمرو لیث
۳۷۴	..	..	..	اسلیم شاه بن شیر شاه سور
۳۹۱	..	..	..	قصه شاه محمد دهلوی
۳۹۴	..	..	..	واقعه شیخ علائی
۴۱۶	..	..	..	فیروز شاه بن اسلیم شاه
۴۱۷	..	..	..	سلطان محمد عادل عرف عدلی
۴۲۸	..	..	..	ذکر وقوع قحط مال
۴۳۶	..	..	..	نصیر الدین محمد همایون پادشاه غازی
۴۴۱	..	..	..	ولادت جلال الدین محمد اکبر پادشاه
۴۴۳	..	..	..	ملاقات همایون پادشاه با شاه طهماسب دارای ایران
۴۴۵	..	..	..	تبراً نمودن پادشاه بر صحابه کرام و مرخص شدن از شاه ایران
۴۶۹	..	..	..	ذکر مولانا جنوبی بدخشی
۴۷۱	..	..	..	شیخ زین الدین و نائی تخلص

مقصد

۴۷۲	..	..	..	..	..	..	مولانا نادری ممرقندی
۴۷۵	..	..	..	..	..	..	شیخ ابو الواجد شیرازی فارغی تخلص
۴۷۷	..	..	..	..	..	..	جاهی یقمان بخاری
۴۸۰	..	..	..	..	..	..	حیدری تونی
۴۸۲	..	..	..	..	..	..	شاه طاهر خواندی
۴۸۷	..	..	..	..	..	..	خواجه ایوب مادر الفهری

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

P. 6

ای یافته نامها رنام تو رواج • شاهان بدرت چوما بدیشان محتاج
 حالی که رسید صدمت غیرت تو • نی پای بکفش مانده نی فوق بتاج
 جهان پادشاهها با این دل بیحاصل که منزل دیو و دد شده سپاس
 توجه سان اندیشم - و با این زبان فرسوده بیهوده گو که طعمه
 گریه و سگ گشته ستایش تو چگونه سرایم • شعر *

چه زهره خاک مسکین را که توحید خدا گوید

بدین آلودگی ذات مقدس را ثنا گوید

با علاوه آنکه همیشه اندیشه و سوسه پیشه را درین راه نا آگاه پای
 جست و جو لنگ است و پیوسته زبان سست بیان را درین بیابان
 بی پایان فضایی گفتگو تنگ • شعر *

آنچه دل داند حدوث است آنچه لب گوید حروف

من بدل چون دانمت یا با زبان چون خوانمت

همان بهتر که قدم قلم از طی این وادی کوتاه داشته و سر نحیر

بگریبان تفکر انفسی و آفاقی فرو کشیده دیده عبرت بمعرفت صنع
پوکمال و ملک بی زوال تو بکشایم و از تغیر در احوال کاینات پی
بوحده ذات رفیع الدرجات تو برده سوری بعالم توحید و تقریر
بر آرم تا بعین الیقین به بینم بلکه بشناسم که * شعر *

دوئی زانیدست ره بحضرت تو * همه عالم توئی و قدرت تو
و زبان را بزلال درود بران سرور محمد نام عاقبت محمود صاحب
حوض موعود و درود ^(۲) مورود صلی الله علیه و آله و سلم تر دارم
که خلعت شریف پادشاهی ازلی و ابدی بر قامت همت
او چست و خطبه و سکه مملکت لایزال ذوالجلالی بنام عالی او
درست است *
• رباعی •

شاه عربی که شد جهان مظهر او • سوگند سرش خورک جهان داور او
همسایه حق بود ازان سایه نداشت * تا پا نهد کسی بجای سوار او
هزاران هزار آفرین و تحسین بر آل گزین و اصحاب حق بین او باد
خصوصاً خلفای راشدین رضوان الله علیهم اجمعین که برای اعلائی
اعلام دین و اعلان کلمه حق مبین جانها باخته و سرها فدا ساخته
ساحت ملک شرع را از خار کفر و خاشاک بدعت پاک
گردانیدند •

بعد از حمد الهی و نعمت حضرت رسالت پناهی صلی الله
علیه و آله و صحبه علوة مصونة عن التناهی نموده می آید
که علم تاریخ در حد ذات علمی است شریف و فنی است

لطیف چه سرمایه عذرت ارباب خبیرت و مستوجب تجرید اهل
دانش و بیدش است و اصحاب قصص و سیر از زمان آدم تا این جزو
زمان که ما درانیم درین فن توالیف معتبره ساخته و مجلدات
مبسوطه پرداخته اند و فضیلت آنرا بدلائل و براهین اثبات نموده
و بدین نباید نگرست که قراءت و مطالعه این علم نسبت بجمعی
از سست دینان و ارباب شک و شبهه که کوتاه بینان اند باعث
الحراف از جاده قویم شریعت غرای محمدی صلی الله علیه و آله
وسلم و ولوج و ورود در مفاهل مختلفه و مشارب مکدره اهل هوا و
بدعت و خذلان گشته و می گردد چه جمعی را که در مبدأ فطرت
از دین بی مناسبت واقع شده اند خواندن کلام ازلی که مفتاح
سعادت مبین و شفاء و رحمة للعالمین است سبب شقاوت و
خسران جاوید گشته - و ان لم یهدوا به فیدقولون هذا افک قدیم
تا بقاریخ چه رسد *

* شعر

چو حس سمع از ما خولیا ضایع شود کس را

نیابد بهوه از مرمار داودی و الحانش

و ما سخن بآن جماعت داریم که بصفت سلامت طبع وجودت ذهن
و شیوه انصاف متصف باشند نه گروهی که نا مقید بشرع و منکر
اصل و فرع اند که ایشان قابل این خطاب نیند و داخل زمره
اهل اعتبار و اولی الابصار و ارباب الالباب نه و چگونه منکر علمی

(۲ ن) از خذلان ابدی (۳) در همه نسخه خوانندگان

(۴ ن) اللباب

توان شد علی الاطلاق که یک سُبُع از سُبُع المثنائی است که بنیان
 اتقان ایمان و ایقان برانست - وَ كَلَّا نَقْصُ عَلَیْكَ مِنْ اَنْبَاءِ الرَّسُلِ
 مَا نُنَبِّتُ بِهِ فُؤَادَكَ - ازان خبر میدهد و جمعی غفیر از علمای حدیث
 و تفسیر مثل امام بخاری و قاضی بیضاری الی یومنا هذا اشتغال
 بتحریر این علم دلیپذیر نموده اند و قول و عمل ایشان شرقاً و غرباً
 سذب طوایف امم است علی اختلاف طبقاتهم و تفارقت در جاتهم
 بخلاف شرفمه قلیله مبتدعه مخترعه که بشومی تعصب نفس اماره
 و هوای متبع و کوتاه بینی ظاهر و باطن قدم در وادی جرأت نهاده
 تخلیط و تخدیب در اخبار صحیحه ماثوره نموده اند و محامل و
 توجیهات و تاویلات وجیهه را ترک داده محاریبات و مشاجرات صحابه
 کرام و تابعین عظام را قیاس بر حال خود کرده بر تناقض و تباعض
 و تذقش و تکاثر در اموال و اولاد محمول داشتند و داعی ساده
 لوحان هیولانی اعتقاد گشته باضلال و تضایل راهبر مدار البوار
 جهنم شدند * * شعر *

اذا كان الغراب دلیل قوم * سیهدیهم سبیل الهالکینا^(۴)

و اگر دیده کسی بکحل توفیق مکحل و بنور یقین منور باشد
 از هر سانحه که در عالم کون و فساد میگذرد پی بوحدهت صانع قدیم
 ذوالجلال مبرا از وصمت حدوث و منزه از داغ تغیر و انتقال می برد
 و چون نیکو نظر میکنم عالم خود نسخه ایست کهن که نه سردارد
 نه بن - اوراق این دفتر ابترست - و در هر ورقی فهرست احوال

جمعی از افراد انسانی که زمام حل و عقد امور بدست ایشان باز بسته بود مسطور و مقرر است *
* لمؤلفه

ز احوال شهان گیتی بود شهنامه کهنه
تو، ایم از سر عبرت، درومی بین و میخوانش
فسون این فسانه، خواب خوش می آورد آن را
که سرسامی ست و از سواد، دماغ آمد پریشانش
ولی بیدار هم می سازد آن کس را که از نخوت
بخواب غفلت افتاد است و بازی داده شیطانش

و چون داعی کافه انام عبد القادر بن ملوک شاه بداونی محی الله اسمہ
عن جراید الاثام در شهر سنه تسع وتسعين و تسعمایه (۹۹۹) بر حسب
فرمان قضا جریان قدر نشان حضرت خلیفه الزمان ظل الهی
اکبر شاهی از انتخاب تاریخ کشمیر که بحکم پذیر آن شاهنشاه
جهان گیر گردون سرپر یکی از فضایی بی نظیر هند از زبان هندی
بفارسی ترجمه کرده بود فراغ یافت بموجب انقذی که از صغرسن
تا کبر باین علم داشت و کم زمان بود که بخواندن و نوشتن آن بطوع
و رغبت یا بحسب امر مشغول نبود بارها در خاطر خطور و عبور می
کرد که مجملی از احوال پادشاهان دارالملک دهلی نیز که * ع *
جمله عالم روستایند آن سواد اعظم است

از زمان ابتدای اسلام تا زمان تحریر بطریق اختصار نویسد تا سفینه
باشد مشتمل بر نبدی از احوال هر پادشاهی بطریق اجمال و تذکره
بود برای احباب و تبصره بجہت ارباب الباب و هر چند کتابی
نداشد معول علیه و تصنیفی مشتمل الیه اما بموجب آنکه گفته اند *

* شعر *

این کهن اوراق گردون کش ز انجم زیور است

کهنه تاریخ بسی شاهان انجم لشکر است

شاید که بر دل مقبله از مطالعه آن واردی از عالم ملکوت و سر
غیب پرتوی اندازد که باعث ترک و تخریب شده دل از محبت
این سرای فانی بردارد و جامع این اوراق را نیز در سرکاری
کند و آرزوی عبث نمی باشد - و چون هر روز غمی روی می نمود
تازه و کلفتی دست می داد بی اندازه و بواعث کم و موانع بسیار
و از حدود سخن و صرف زمان قرار بیگجایی دشوار بود * ع *

هر روز بمنزلی و هر شب جائی

و با این همه برات رزق ما بین زمین و آسمان معلق و خاطر از
جهت فراق اقربا و احبا پریشان مطلق بود آن مدعا در حین
تعویق و تسویق می افتاد تا آنکه یکی از دولتمندان موفق
مرافق و سعادت‌مندان رشید مستر شد که او را با فقیر محبتی تمام و مارا
نیز با او الفتی ما لا کلام دست داده بود خاطر از تحریر تاریخ
نظامی که مجلدیست بزرگ و تمام آن تاریخ تحریر میشود
پوداخته رخت حیات بجانب فردوس اعلی کشید * * شعر *

او رفت و رویم ما ز دنبال * آخر همه را همین بود حال

درین زمان که روزگار برخلاف عادت خود مسامحه فرصت گونه
نموده پاره از ساعات معوج عمر از دست او دزدیده آمد و آن باعثه

مجدد و آن داعیه موکد گشت و بتقریب آنکه هیچ سابقی نیست
که برای لاحقی چیزی نگذاشته باشد * * شعر *

اگر دهقان ته خرمن کند پاک * گذارد حصه گنجشک در خاک
شده از احوال بعضی سلاطین صاحب استقلال هند از تاریخ
مبارک شاهی و نظام التواریخ نظامی که در حکم صبابه ایست
از تیاری و حبیبی از دریای زخار انتخاب نموده بدرنویسی کرد و
چیزی از خود هم اضافه ساخت و غایت اختصار را مرعی
داشت و از تکلفات در عبارت و استعارات احتراز لازم شد و نام این
انموذج منتخب التواریخ نهاده آمد امید که این جمع و تالیف
نا تمام که غرض از آن ابقای نام فرخنده فرجام پادشاهان اهل اسلام
است و گذاشتن یادگاری درین سرای مستعار تا سرانجام سبب
مغفرت مؤلف بشود نه باعث مزید علت * * بیت *

توای بلبل چو بخوامی درین باغ

بهر لحنی نگیری نکته بر زاغ

چون وجه همت برزست نویسی است اگر بی قصد سهوی و
لغوی بر زبان قلم و قلم زبان گذرد امید که حق سبحانه تعالی آنرا
بکرم عمیم قدیم خود در گذارد و به بخشد * * بیت *

به بد گفتن زبان من مگردان * زبان من زیان من مگردان

و چون اول سلاطین اسلام که باعث فتح هندوستان شده اند بعد از
محمد قاسم عمزاده و داماد حجاج بن یوسف ثقفی که در سنه ثلاث
و تسعین (۶۳۰) فتح بلاد سند و ملتان و گجرات کرده و بفرمان ولید
بن عبد الملک مروانی که بتقریبی از دمشق بوی نوشته طلبیده بود

از بلده اودی پور از بلاد هند روان شده خود را در خام (+) پیچیده در راه جان بحق سپرد و بعد از و امر اسلام دران دیار انتظام نیافت ناصرالدین سبکتگین و ولدش سلطان محمود غزنوی بود که هر سال به نیت غزا و جهاد در هند می آمد و شهر لاهور در عهد اولاد او پای تخت شد دیگر اسلام انقطاع ازان بلاد نیافت مناسب چنان نمود که ابتدای این تاریخ ازان سلطان عاقبت محمود نماید فهو مسعود الابداء و محمود الانتهاء والله خیر الناصرین والمعین *

طبقه اول غزنویه

از سلطان ناصرالدین سبکتگین تا خسرو ملک که پیش از آنکه دهلی فتح شود در هند اسلام آشکارا کرد از سنه سبع و ستین و ثلاثمائه (۳۶۷) تا سنه اثنین و ثمانین و خمسمائه (۵۸۲) و مدت دوست و پانزده سال حکومت ایشان بود بدست پانزده نفر *

سلطان ناصرالدین سبکتگین

ترك نژادست مملوک الب تگین که غلام امیر منصور بن نوح سامانی بود در سنه سبع و ستین و ثلاثمائه (۳۶۷) بعد از وفات ابواسحاق ابن الب نگین باتفاق سپاهی و رعیت در بست بر تخت سلطنت جلوس نموده علم ملک ستانی برافراشت و بغزا و جهاد کمر جد و اجتهاد بسته بطرف هندوستان تاخت

(+) در همه نسخه همچنین نوشته است لیکن (در چرم خام) صحیح باشد •

ورده در سرحد ولایت کوه جود با جیپال که فرمانروای هند بود، جنگی عظیم کرده باو صلح نمود و بعد از نقض عهد جیپال بار دیگر بالشکر آراسته مقدار یک لک سوار و فیلان کوه پیکر بیستهار قصد محاربه او داشته در نواحی لمغانات محاربه قوی کرد و نسیم ظفر بر پرچم امیر ناصرالدین وزیده شکست بر لشکر جیپال رسید او گریخته بهند رفت تا لمغانات بتصرف امیر ناصرالدین آمده خطبه و سکه بنام او رواج یافت و بکومک امیر نوح بن منصور سامانی رفته در خراسان و ماورالنهر مصدر فتوحات عظیم گشت - و در شعبان سنهٔ سبع و ثمانین و ثلاثمائه (۳۸۷) داعی حق را لبیک اجابت فرمود - مدت حکومت او بیست سال بود *

یمین الدوله سلطان محمود بن ناصرالدین غزنوی

چون سبکتگین در شهر شعبان سنهٔ سبع و ثمانین و ثلاثمائه (۳۸۷) در راه غزنین داعی حق را لبیک اجابت گفت پسر خورد اسماعیل را ولی عهد گردانید چون این خبر به محمود که پسر بزرگ سبکتگین بود رسید به برادر عزا نامه نوشت و طلب صلح کرد باین وجه که غزنین را اسمعیل بمحمود بدهد و در عوض آن ولایت بلخ بگیرد - اسمعیل قبول نکرد و میان برادران کار به محاربه انجامید و محمود غالب آمد و اسمعیل را بعد از شکست شش ماه در غزنین محاصره داشت بعد از آن نیکخواهان در میان آمده میان

ایشان صلح دادند و اسمعیل آمده محمود را دید و حکومت به
 یمین الدوله محمود قرار گرفت - و میان محمود و منصور بن نوح
 سامانی و برادرش عبد الملک بن نوح منازعت روی داد آخر
 محمود غالب آمد و امرای عبد الملک فائق و بکتوزون نیز محاربه
 نموده از پیش محمود منهزم شدند و سلطنت تمام خراسان و
 غزنین و حدود هندوستان بر محمود مسلم گشت چون مادرش
 دختر رئیس زابل [یَعْنِي قندهار] بود او را بدین سبب محمود
 زابلی میگویند چنانچه فردوسی میگوید *

* شعر *

خجسته در گه محمود زابلی در یاست
 چگونه دریا کانرا کناره پیدا نیست
 شدم بدریا غوطه زدم ندیدم در
 گناه بخت من است این گناه دریا نیست

و او را با خلیفه بغداد القادر بالله عباسی اول حال مراسلات عذیفه
 واقع شد آخر خلیفه خلعتی فاخر با سائر نفائس و ذخائر روانه
 داشته لقب امین الملک یمین الدوله برای او فرستاد و از غزنین به
 بلخ و هرات رفته در سنه سبع و ثمانین و ثلاثمائه (۳۸۷) در ضبط آورده
 به غزنین باز برگشته آمد و از آنجا به هندوستان بکرات و مرات غزوات کرد
 و حصاری چند گرفت و مسجدی در آن سفر گفت این قضیده را •

چون شاه خسروان بنفر سومنات کرد

کردار خویش را علم معجزات کرد

و در شوال سنهٔ احدی و تسعین و ثلاثمائه (۳۹۱) از غزنین باز به هندوستان
 با ده هزار سوار آمد و پشاور را فتح کرد - و در آن حدود باز با جیپال
 که با سوار و پیاده بسیار و سیصد زنجیر فیل در برابر آمده بود معرکه
 کارزار بسیار است و سلطان محمود مظفر گشت و جیپال با پانزده
 نفر از خویشان و برادران و فرزندان اسیر شد و پنج هزار کفار در آن
 معرکه علف تیغ آبدار گشتند - و غنایم بسیار بدست غازیان افتاد و
 از آن جمله در گردن جیپال حمایل مرواریدی بود که بیلک نک و
 هشتاد هزار دینار قیمت آن رسیده و حمایل دیگران نیز برین قیاس -
 و این فتح در روز شنبه هشتم ماه محرم سنهٔ اثنین و تسعین و
 ثلاثمائه (۳۹۲) روی نمود و از آنجا بقلعهٔ تبرهنده که مقر جیپال بود
 رفته آن ولایت را مسخر کرد *

و در محرم سنهٔ ثلاث و تسعین و ثلاثمائه (۳۹۳) از غزنین
 بسیستان رفته عزیمت هند نمود و قصد بهاتیه که در نواحی
 ملتان است کرد و بیجی رای راجهٔ آنجا خود را از ترس سیاست
 سلطانی به خنجر هلاک ساخت و سرش نزد سلطان آوردند
 و هندو بسیار از شمار افزون به تیغ بیدریغ براه عدم آباد شناختند و
 دو بیست و هفتاد فیل بغنیمت گرفت - و داود بن نصر ملحد حاکم
 ملتان از دست سلطان عاجز شده هر ساله بیست بار بیست هزار
 درم قبول نمود - و در وقت توجه بملتان اندیپال بن جیپال در سر
 راه سلطان بمخالفت برخاست و بعد از جنگ فرار نموده بکوهستان
 کشمیر رفت و سلطان براه هند بملتان رسید و این واقعه در سنهٔ
 ست و تسعین و ثلاثمائه (۳۹۴) بود *

و در سنهٔ سبع و تسعين و ثلثمائة (۳۹۷) میان او و ایلکخان
پادشاه ماورالنهر در بلخ جنگ واقع شد و سلطان محمود ظفر
یافت و ایلکخان در سنهٔ ثلث و اربعمائه (۴۰۳) درگذشت *
و در سنهٔ ثمان و تسعين و ثلثمائة (۳۹۸) در ترکستان رفته و از
مهم ترکان فراغ یافته سنوکچپال نيسهٔ راجهٔ سند را که بعد از اسلام از قید
ابو علی سیمجوزی خلاص یافته با اهل شرک و ارتداد پیوسته بود
تعاقب نموده بدست آورده محبوس ساخت و هم در حبس
درگذشت *

و در سنهٔ تسع و تسعين و ثلثمائة (۳۹۹) دیگر بار بهندوستان
آمده و با انندپال مذکور جنگ کرده او را شکست داد و با غنیمت
بسیار در قلعهٔ بهیم نگر - که الحال به تهانهٔ بهیم مشهور است -
رفته و امان داده مفتوح ساخته خزاین و دفاین را که از زمان بهیم
در آنجا مدفون و مخزون بود متصرف شد - و در اوایل سنهٔ اربعمائه
(۴۰۰) چند نخت از طلا و نقره بر درگاه خود نصب فرمود و آن
اموال بیحد و قیاس در پای تخت خویش ریختن امر کرد تا خلائق
آن را بنگرند *

و در سنهٔ احدی و اربعمائه (۴۰۱) از غزنین باز قصد ملتان کرده
بقیهٔ ولایتی را که مانده بود بتصرف در آورد و اکثری را از قرامطه و
ملاحدهٔ آنجا بقتل رسانید و بقیهٔ السیف را در قلعه فرستاد تا همانجا
مردند و داود بن نصر ملحد حاکم ملتان را بغزنین برده در قلعهٔ غوری
محبوس داشت تا همانجا جان داد *

و در سنهٔ اثنین و اربعمائه (۴۰۲) متوجه تهانیدسر شد و جیپال

پسر جیپال سابق پنجاه فیل با امور و نفایس پیشکش قبول کرده سلطان از سراو وانشد و پیشکش او بمعرض قبول نیفتاد و تهانیسر را خالی دید و غارت کرد و بتخانها را ویران ساخت و بتی را که مشهور بچکر سوم بود و هندوان از یری او خراب بودند بغزنین برداشته برد و بر درگاه نهاده پی سپر خلائق ساخت *

و در سنه ثلاث و اربعمائه (۴۰۳) غرجستان را فتح نمود - و همدین سال رسولی از عزیز مصر آمد و سلطان چون شنید که او باطنی مذهب است او را تشهیر کرده اخراج فرمود *

و در سنه اربع و اربعمائه (۴۰۴) لشکر بر شهر نذنه که در کوه بال ناتهه است کشید و جیپال ثانی جمعی را بمحافظت آن قاعه گماشته خود بدره کشمیر در آمد و سلطان آن قاعه را بامان گرفته و ساریغ کوتوال را بجهت حراست آن گذاشته تعاقب جیپال نمود و غنایم بسیار آن کرهستان بدست آورده و کفار بسیار به تیغ جهان گذرانیده بقیه را بشرف اسلام رسانید و جمعی را باسیری گرفته بغزنین رفت *

و در سنه ست و اربعمائه (۴۰۶) بتسخیر کشمیر روی نهاده حصار لوهر کوت را [که قلعه بود بسیار رفیع] محاصره کرد و از جهت شدت برف و باران و کومک کشمیریان ترک آن قلعه نموده بغزنین بازگشت و درین سال همشیره خود را بابوالعباس ابن مامون خوارزمشاه عقد بسته بخوارزم فرستاد *

و در سنهٔ سبع و اربعمائه (۴۰۷) جمعی از اوباش خوارزمشاه را کشتند و سلطان از غزنین به بلخ و از آنجا بخوارزم روی نهاد و جنگی عظیم در میان لشکریان او و خمارتاش سپهسالار خوارزم افتاد و سپاه سلطان ظفر یافت و سلطان محمود التونتاش را بحکومت آن ولایت نصب کرد و خطاب خوارزمشاهی باو ارزانی داشته و قاتلان خوارزمشاه را بقصاص رسانیده و انتظام آن مهام داده بازگشت *

و در سنهٔ تسع و اربعمائه (۴۰۹) بعزم تسخیر ولایت قنوج روانه شد و از هفت آب هولناک هند گذشته چون بسرحد قنوج رسید کوره نام حاکم آنجا اطاعت نمود و امان خواسته پیشکش داد و از آنجا بقلعهٔ برنه رسید و حاکم آنجا بروت نام قلعه را بخویشان سپرده خود را بگوشه کشید و اهل قلعه تاب مقاومت نیاورده یک لک و پنجاه هزار روپیه و سی زنجیر فیل پیشکش گذرانیده امان یافتند - و از آنجا بقلعهٔ مهاون بر کنارهٔ آب جون رفته و کل چندر نام حاکم آنجا فیل سوار خواست که از آب گذشته فرار نماید درین اثنا لشکریان سلطان رسیدند و او خود را بزخم خنجر هلاک ساخته *

* ع *

رفت بدوزخ هم از آن راه آب

* شعر *

زیستن چون بکام خصم بود * مردن از زیستن بسی بهتر
و قلعهٔ قنوج مفتوح گشته هشتاد و پنج فیل و غنیمت بی نهایت
بدست غازیان افتاد *

و از آنجا بشهر متهره که معبد کفار و مولد کشتن بن باسدیواست

که هندوان او را بخدائی می پرستند و بتخانها بیحد و شمار دران است و کان کفر است آمده آن شهر را بی جنگ و جدال گرفت و پایمال ساخت - و اموال و غذایم وافر بدست اهل اسلام آمد از آن جمله یک بت زرین را بفرموده سلطان شکستند که وزن او نود و هشت هزار و سیصد مثقال^۱ زریخته بود - و یک پاره یاقوت کحلی که وزن آن چهار صد و پنجاه مثقال بود - و فیلی عظیم کوه پیکر مشهور از راجه گویند چند نام از راجهای هندوستان که سلطان آنرا بازرو میخواست که بخرد و میسر نمی شد از قضا شبی در وقت مراجعت بسراپرده سلطان بی فیلبان سرزده درآمد و سلطان از گرفتن آن خوشحالی بسیار اظهار نمود و آن را خداداد نام کرد^۲ چون بغزنین رسید شمار آن غذایم بیست و اند بار هزار^۳ و پنجاه و سه هزار درم بود و سیصد و پنجاه و اند فیل بود *

در سنه^۴ عشر و اربعمیه (۱۰۶۱۰) باز متوجه هندوستان شد و باندا نام راجه کالنجر^۵ که سی و شش هزار سوار و صد و چهل و پنج هزار پیاده و شش صد و چهل زنجیر فیل داشت و راجه قنوج را بتقریب اطاعت سلطان بقتل رسانیده بود و بمده جیپال نیز که چند مرتبه از پیش سلطان گریخته رسیده بود در کنار آب جون مقابله و مقاتله نمود و غلامان سلطانی بتاخت رفته بودند شهر را خالی یافتند و غارت کردند و خوفی عظیم در خاطر ندا راه یافته تمام اسباب و آلات را بجای گذاشته

(۲) ن - هزار هزار درم و پنجاه و سه هزار بوده (۳) در یک نسخه

با مخصوصان راه فرار پیش گرفت و پانصد و هشتاد زنجیر فیل در وقت تعاقب از میان جنگلی بدست لشکریان سلطان افتاد و بغزنین باز گشت - و دیار بسیار از کفار در حوزه تصرف اهل اسلام در آمد و اهل آن دیار بطوع یا بکره اظهار اسلام کردند *

و در سنه اثنی عشر و اربعمائه (۱۴۱۲) قصد کشمیر نموده تا یکماه قلعه لوهراکوت را محاصره کرد و بجهت استحکام فتح نشد و از آنجا بر آمده بجانب لاهور روانه گشت و در اول بهار بغزنین مراجعت نمود *

و در سنه ثلاث عشر و اربعمائه (۱۴۱۳) باز قصد ولایت ننذا کرد چون بقلعه گوالیار رسید آنرا بصلح فتح کرده و پیشکش از حاکم آن گرفته و مقرر داشت و سی و پنج زنجیر فیل از جمله آن پیشکش بود از آنجا بقلعه کالنجرفت و ننذا حاکم آن قلعه سیصد فیل پیشکش کرده زنده بجا رست *

شعری بزبان هندی در مدح سلطان گفته فرستاد و سلطان آن شعر را بر فصیحی هندی و دیگر شعری دیار خویش خواند همه تحسین نمودند و سلطان مباحثات بسیار بآن کرده منشور حکومت پانزده قلعه در وجه صلح شعر او نوشته داد ننذا نیز اموال و جواهر و اسباب و اشیای بیحد بخدمت سلطان فرستاد و سلطان مظفر و منصور بغزنین مراجعت فرمود *

و در سنه اربع عشر و اربعمائه (۱۴۱۴) سلطان عرض لشکر خود دید و رای لشکری که در اطراف بود پنجاه و چهار هزار سوار و هزار و سیصد زنجیر فیل بقلم در آمد *

و در سنهٔ خمس عشر و اربعمائه (۴۱۵) به بلخ رفت و از جلیون گذشت و سرداران ماورالنهر باستقبال او شتافتند و یوسف قدرخان پادشاه تمام ترکستان باستقبال آمده سلطان را دید و جشنها آراسته یکدیگر را سوغاتها دادند و علی تگین که مردم ماورالنهر از دست او تظلم نموده بودند خبردار شده گریخت و سلطان تعاقب او نمود و او را بدست آورده در قلعهٔ از قلاع هندوستان فرستاد و باز گشته زمستان بغزنین گذرانید* و باز لشکر بجانب سومنات کشید که شهریست بزرگ بر ساحل دریای محیط و معبد براهمه و بتی بزرگ معبود ایشان است و بتان زرین در آن بسیار - و این بت را اگرچه بعضی مورخین منات نامیده میگویند که همان است که در زمان حضرت رسالت علی ائله علیه و سلم مشرکان از عرب بساحل هند آورده اند اما این سخن اصلی ندارد چه اعتقاد براهمه هند آنست که این بت از زمان کشن که چهار هزار سال و کسری میشود در انجاست و نیز نام آن بزبان هندی اصل سوبه ناتیه است بمعنی صاحب آرایش نه منات و این غلط را همانا (+) مناسبت اسمی تواند بود نه غیر - و درین یورش شهر پتن که به نهرواله اشتهار دارد از ولایت گجرات مفتوح ساخته و آزوقهٔ بسیار از اینجا برداشته بسومنات رسید و اهل قلعه در بروی سلطان کشیدند. و بغارت و تاراج تنبیه یافتند و قلعه مفتوح شد و آن بت را پاره پاره ساخته بغزنین فرستاد

(+) همین است در هر نسخه اما اگر لفظ وجه قبل یا بعد همانا باشد معنی فخره مستقیم میشود *